

Департамент культури та інформаційної політики
Запорізької обласної державної адміністрації
Комунальний заклад
"Запорізька обласна бібліотека для дітей
"Юний читач" Запорізької обласної ради

Неперевершена і неповтор- на Соломія Крушельницька

До 150-річчя від дня народження української оперної співачки
Соломії Амвросіївни Крушельницької

Інформаційно-методичний матеріал

Запоріжжя
2022

Неперевершена і неповторна Соломія Крушельницька : До 150-річчя від дня народження української оперної співачки Соломії Амвросіївни Крушельницької / Інформаційно-методичний матеріал / Укладачі Н. Гвоздик, А. Ковтун. – Запорізька обласна бібліотека для дітей "Юний читач". – Запоріжжя, 2022. – 20 с.

Цей інформаційно-методичний матеріал має за мету ближче познайомити читачів з особистістю, що безперечно належить до когорти видатних українок, знайомить з біографією та творчістю великої української співачки. Містить сценарії, вікторину та музичну гру за фактами з життєвого та творчого шляху співачки. Містить бібліографію.

Розраховано на бібліотечних фахівців та широке коло читачів.

Укладачі

Наталя ГВОЗДИК
Аліна КОВТУН

Редагування та комп'ютерна верстка

Людмила ВЕСЕЛОВА

Відповідальний за випуск

Лариса ДАНИЛОВА

Цього року минає 150 років від дня народження Соломії Крушельницької – славетної оперної співачки, чий дивовижний голос почули та полюбили мільйони людей, від Львова до Нью-Йорка. Завдяки шаленій популярності й таланту співачка змогла познайомити з українською піснею весь світ. Її називали ідеальною співачкою, а вона постійно вчилася новому та вдосконалювала свою майстерність, підкорила найпрестижнішу оперну сцену La Scala, стала виконавицею 60 оперних партій. Тож цілком закономірно, що 150-та річниця від народин видатної українки увійшла до переліку ювілейних дат ЮНЕСКО 2022 року.

Життя Соломії Крушельницької варте того, щоб про нього розповідати, писати книжки, знімати фільми та серіали, ділитися враженнями від прочитаного і почутого.

Тож на відзначення ювілею знаменитої співачки в бібліотеках для дітей доречно організувати заходи, що матимуть на меті популяризацію її творчості, ознайомлять з основними віхами життя та кар'єрного зростання.

Це можуть бути: **книжкові виставки-присвяти, віртуальні виставки-знайомства, відео презентації, віртуальні зустрічі у музичній вітальні, музичні салони, літературно-музичні години, експрес-інформації, арт-досє, музично-літературні імпрези, флешмоби – музичні хвилі "Легенда української пісні", "Українська примадонна", "Соломея", "Голос, що полонив увесь світ", "Вагнерівська примадонна ХХ століття", "Легенда оперної сцени", "Славетна співачка", "Соломія Крушельницька. Українська примадонна", "Соломія Крушельницька – видатна світова співачка", "Богиня сцени", "15 найцікавіших фактів із життя Соломії Крушельницької"** тощо. По можливості варто організувати перегляд документального фільму **"Solo-Mea. Соломія Крушельницька"** (кіностудія "ВІТЕЛ", 2008).

"Арт-досє "Українська примадонна"

Захід варто супроводжувати відеопрезентацією та фрагментами музичних творів у виконанні знаменитої співачки.

Перший ведучий: Соломія Крушельницька – видатна співачка, педагог, яка отримала світове визнання і якій аплодував весь світ. Її ім'я стоїть в одному ряду з іменами визначних акторів і співаків ХХ століття, а її голос – сильне, соковите і дзвінке драматичне сопрано, та її вроджений акторський талант, досконале виконавське мистецтво, фізична і духовна краса викликали незмінний захват у прихильників оперної сцени. Співати з Крушельницькою на одній сцені вважали за честь Енріко Карузо, Тітта Руффо, Федір Шаляпін. Публіка захоплювалась нею, виступи співачки супроводжували аншлаги, їй влаштовували нескінченні овації, дарували море квітів. Очевидці із захватом розповідали: "Коли її голос стихав, у театрі, зда-

валося, люди переставали дихати, потім страшенно плескали, викрикували "біс" та "браво".

Другий ведучий: Соломію Крушельницьку досі вважають неперевершеною оперною дівою, яка кожен виставу перетворювала на неповторне мистецьке явище. А ще співачка завжди наголошувала, що вона українка, і всі свої сольні концерти завжди завершувала виконанням українських народних пісень. На її долю випала велика праця, велика слава і велика любов. Життя гартувало характер. Терни, що усіяли перші кроки співачки у мистецтві, трагедія в родині, нестатки – все це сформувало жінку, яку було нелегко збити з вибраного шляху, яка була вільною у своїх діях і готовою до всіляких випадковостей мінливої долі.

Перший ведучий: Пригадаємо сторінки життєпису неповторної Соломії Крушельницької. Вона народилась 23 вересня 1872 року у селі Білявинці на Тернопільщині у сім'ї греко-католицького священика. З боку батька і матері сім'я належить до шляхетних українських родин – давніх і відомих галицьких родин герба Сас. До слова, до родин герба Сас належать чимало найвидатніших представників культурної, релігійної та політичної еліти України. Серед них – Кирило Терлецький, Іван Вишенський, Петро Конашевич-Сагайдачний, Максим Березовський, Андрей Шептицький, Юрій Федькович, Іван Франко, Андрій Чайковський, Олена Кульчицька, Ольга Кобилянська та інші.

Другий ведучий: В родині Крушельницьких було восьмеро дітей: 6 доньок та 2 синів. Усі отримали гарну освіту – в Тернопільській гімназії або ж приватно. Любов до співу була сімейною традицією – діти згуртувалися в домашній хор, який давав концерти гостям. Соломія з дитинства любила гратися "в артистку". Одягалася в бабусині плаття, робила зачіски, декламувала та співала. Будучи ще 7-літньою дівчинкою часто тішила грою на фортепіано гостей. Гри на цьому інструменті дівчинку навчала Євгенія Барвінська, мати українського композитора Василя Барвінського. "У десять років я уже розбирала будь-який музичний твір на фортепіано. Коли мені було дванадцять, я почула перші свої оплески, співаючи на благодійному концерті. Таким чином я була скороспілою дитиною", – згадувала співачка. Про дитячі роки співачки, які пройшли на Тернопільщині, згадувала і близька знайома родини Крушельницьких – Марія Цибульська: "У нас пам'ятають молоду Соломію, як вона вечорами співала в гурті дівчат десь у садку чи на майдані. Вже тоді голос її був сильний, гарний і дуже відрізнявся від інших". В одинадцятирічному віці відбувся й перший публічний виступ Соломії – в хорі українського товариства "Руська бесіда" в Тернополі.

Перший ведучий: Основи музичної підготовки Соломія Крушельницька отримала в Тернопільській класичній гімназії, навчалась також у Тернопільській школі товариства "Приятелі музики". У 1891 році, після закінчення гімназії в Тернополі, Крушельницька вступає до Львівської консерваторії. Під час навчання від-

булися її перші сольні виступи. Навчальний заклад Соломія закінчила у 1893 році зі срібною медаллю і прекрасними рекомендаціями. В дипломі було зазначено: "має усі дані, щоб стати окрасою навіть першорядної сцени". До речі, згодом тут науку співу також завершує і її молодша сестра Анна.

Другий ведучий: Голос Соломії був унікальним: вона мала абсолютне сопрано широкого діапазону. Її педагогиня – українська камерна співачка, піаністка Одарка Бандрівська відзначала, що голос Соломії захоплював "силою звуку, дзвінкістю, соковитістю, оксамитовістю, гнучкістю, досконалою вокальною дикцією, віртуозною технікою, благородним тембром, далекозвучністю, ліризмом і драматизмом".

Перший ведучий: Оперний дебют Крушельницької відбувся 15 квітня 1893 року. Вона виконала партію Леонори у виставі Доніцетті "Фаворитка" на сцені Львівського міського театру Скарбка. Талант молодої співачки помітила оперна діва Джемма Беллінчоні, яка тоді гастролювала у Львові, і запропонувала їй продовжити навчання в Італії, а також допомогла в цьому. Тож Соломія продовжує своє навчання в Мілані. Згодом вона пригадувала: "Безумовно, я успадкувала від своїх батьків здібності до музики, бо за два роки завершила навчання в консерваторії, здобувши дві нагороди – за гру на фортепіано та спів. Я розуміла, що навіть при наявності хисту і темпераменту митця премії офіційних кіл – не більше, ніж просто чудовий засіб, аби пробудити любов до мистецтва, і це ще не визнання. Тому поїхала до Мілана, щоб завершити музичну освіту".

Другий ведучий: Восени 1893 року розпочався курс навчання Крушельницької в Мілані під керівництвом Фаусти Креспі і професора Конті, який викладав драматичну гру та міміку. Під час навчання Соломія виступає з оперними аріями в концертах. І вже через кілька років співачка з успіхом виступає на сценах відомих театрів, здобуваючи велику популярність. Так, в театрі Чилі на її честь випускають білих голубів, а в Кракові після вистави студенти випрягають коней та самі везуть її екіпаж до готелю.

Перший ведучий: У 1898 році 25-річна співачка стає примадонною Варшавської опери. Варшавські газети захоплено пишуть про Соломію Крушельницьку: "Її голос – сильне, соковите і дзвінке драматичне сопрано, здатний до різноманітних вокальних відтінків. Вона не женеться за голосовими ефектами, а весь свій художній інтелект переливає у глибоко відчутий нею образ героїні. Це робить її ідеальною співачкою, бо вона однаково прекрасно і співає, і грає".

Другий ведучий: А за кілька років співачка підкорює сцени Парижа та міланського La Scala... За 5 років Соломія робить приголомшливу світову кар'єру. В Італії й Польщі українську співачку називали своєю та вважали національною гордістю, але вона завжди повторювала, що є українкою, а свої особисті концерти скрізь закінчувала українськими народними піснями. "Національність мою знають

усі, я її не змінювала й ніколи не зміню, попри те, що підлизування й ставання під прапори сильніших іноді приносять вигоду", – казала Соломія Крушельницька. Вже будучи зіркою найвеличніших оперних сцен світу, вона щороку приїздила з виступами в рідний Тернопіль, Львів, Бережани, Чернівці чи Збараж. А на власні гастролі брала із собою як талісман збірку "Кобзаря" Тараса Шевченка.

Перший ведучий: Протягом 1894 – 1920 років Крушельницька виступає на оперних сценах світу, виконуючи партії в безлічі шедевральних оперних творів, в числі яких можна відзначити опери "Аїда", "Трубадур", "Фауст", "Африканка", "Манон Леско", "Електра", "Кармен". Звичайно ж, не обійшла увагою співачка і оперу Ріхарда Штрауса "Саломея". А ще Крушельницьку часто називали Найчарівнішою Баттерфляй. І на це були причини. У лютому 1904 року композитор Джакомо Пуччіні в міланському театрі "Ла Скала" представив свою нову оперу "Мадам Баттерфляй". Прем'єра провалилась, оперу освистали. Пуччіні був приголомшений цією невдачею, але друзі умовили його переписати оперу і запросити на головну партію Соломію Крушельницьку. І коли 29 травня на сцені театру "Гранде" в італійському місті Бреція відбулась прем'єра оновленої "Мадам Баттерфляй" із Крушельницькою – це був тріумф. Артистів і самого композитора 17 разів викликали на сцену і осипали оваціями. Зворушений Пуччіні надіслав Крушельницькій свій портрет із написом: "Найпрекрасніший і найчарівніший Баттерфляй".

Другий ведучий: Перебуваючи в Італії, Соломія Крушельницька познайомилась із адвокатом Чезаре Річчоні. Симпатія переросла у серйозні почуття і під час гастролей Південною Америкою пара одружилася. Весілля Соломії Крушельницької і Чезаре Річчоні відбулося 19 липня 1910 року в Буенос-Айресі. Разом вони прожили щасливих 26 років подружнього життя на батьківщині чоловіка – у містечку Віареджо, в італійській Тоскані. Подружжя переїхало туди в 1911 році. Триповерхова вілла "Саломея" із широким балконом, з якого було видно Тірренське море, і садом – дала Соломії Крушельницькій відчуття спокою і щастя. У своєму будинку оперна дівка влаштовувала музичні вечори, співала українських пісень і, навіть, власноруч готувала українські страви. Крушельницьку впізнавали на вулиці – завжди привітну, ошатну, "високу і вродливу, з густим волоссям Валькірії".

Перший ведучий: У 1936 році помирає чоловік Соломії, і через кілька років потому, у 1939-му, вона вирішує поїхати в Галичину провідати рідних, де її і застає Друга Світова війна. До Західної України приходять "совєти", і велика артистка, яку обожає весь світ, стає "заручницею" нової влади. Радянська влада націоналізує будинок у Львові, який Соломія Крушельницька купила ще восени 1903 року, залишивши їй квартиру на другому поверсі, в якій вона проживає із своєю сестрою Анною.

Другий ведучий: Під час німецької окупації Львова Крушельницька так бідувала, що вимушена була давати приватні уроки вокалу. Після повернення радян-

ської влади її взяли викладачем до Львівської державної консерваторії, але одразу ж на співачку почали тиснути, погрожуючи "чисткою кадрів від націоналістичних елементів". Крім того, Крушельницьку звинуватили у відсутності консерваторського диплома, який, до слова, пізніше знайшли у фондах Національного музею у Львові.

Перший ведучий: Життя видатної співачки за радянської влади було далеко не безхмарним. Їй не давали дозволу на виїзд з СРСР, проте і громадянства довгий час також не давали. Лише погодившись на продаж на користь СРСР їхньої із покійним чоловіком тосканської вілли, вона отримала це громадянство. Посольство СРСР в Італії віллу Річчоні і Крушельницької вигідно продало, виплативши всесвітньовідомій співачці лише мізерну частину від отриманого. Не маючи довгий час громадянства, артистка не могла розраховувати навіть на мізерну радянську пенсію, тож жила далеко не розкошуючи. На її долю випала велика праця, велика слава і велика любов. Соломію Крушельницьку і досі вважають неперевершеною оперною дівочою, яка перетворювала кожну виставу на неповторне мистецьке явище і яка завжди наголошувала, що вона українка. Померла Соломія Крушельницька 16 листопада 1952 року, похована на Личаківському кладовищі поруч з могилою Івана Франка.

Музично-літературна імпреза "Народжена для слави"

При проведенні заходу варто використати фрагменти документального фільму "Solo-Mea. Соломія Крушельницька" кіностудії "ВІТЕЛ" (2008), архівні фото співачки та записи її музичних виступів.

На екрані портрет С. А. Крушельницької. Тихо лунає запис співу артистки.

Перша ведуча: Шановні наші гості! Сьогодні ми з вами зустрілися, щоб віддати шану неймовірній жінці, яка прославила свою рідну Україну на весь світ. Мова йде про українську оперну співачку Соломію Амвросіївну Крушельницьку, якій цього року виповнюється 150 років від дня народження.

Друга ведуча: Вона була ніби народжена для того, щоб панувати на великій сцені. Краса Соломії заворожувала, а голос брав у полон. Люди іноді навіть не могли визначити, яке сприйняття вражало їх більше – зорове чи слухове. Вона була наче зірка – велична і недосяжна, далека і прекрасна! Матінка-природа наділила Соломію щедрими дарами: чаруючою зовнішністю, дивовижним голосом, витонченим смаком, стрункою сценічною поставою, високим почуттям краси. Екзаменаційна комісія Львівської консерваторії так писала про свою випускницю: "Має всі дані, щоб стати окрасою сцени".

На екрані фото родини Крушельницьких.

Перша ведуча: Але почнемо спочатку: 23 вересня 1872 року в селі Білявинцях, що біля Бучача, в сім'ї священнослужителя Амвросія Крушельницького та його

го дружини Теодори народилася четверта дитина. За годину по селу вже рознеслися чутки, що новонароджена дівчинка була напрочуд гарна, як янголятко, а очі такі виразні, як дві величезні чорно-зелені зірки.

Друга ведуча: Через кілька днів після тієї події біля хати Амвросія Крушельницького почувся кінський тупіт і гуркіт коліс. За хвилину до хати зайшов високий сивий чоловік. Це був Василь Крушельницький, батько Амвросія. Кожному онукові, що з'являвся на світ, він особисто давав ім'я. Це був його привілей у родині, і ніщо не могло його зупинити – ні погодні умови, ні власні хвороби. Він приїздив і сам благословляв дитинку на життя. От і зараз всі чекали цього моменту. Схилившись над колискою, старий промовив: "Соломія!", – так звали його матір, так він назвав малу.

Перша ведуча: Дитинство Соломії, або, як її ласкаво називали вдома, Солошки, Солюні, Люні, пройшло під знаком любові до батька: він захоплював її своєю добротою, лагідною вдачею, знаннями та прагненням розвиватись. Дитинство Соломії пройшло в селі Біла, куди згодом переїхала родина. Школу вона не відвідувала, батько, скільки міг, вчив дітей вдома сам, а згодом винайняв гувернантку. Коли Соломії виповнилося шість років, вона вперше сіла за фортепіано.

Друга ведуча: Музика завжди зачаровувала її. А одного разу вони з батьком почули, як на сільській площі молодий хлопець грає на фортепіано, та так вправно, так досконало! Як слухала Солюня! Зелені очі-озера дивилися з захопленням; здавалося, що ті чарівні звуки змінили світ довкола, все стало гармонійним і прекрасним! Ось завмерла прекрасна мелодія і начебто розтанула назавжди, але переживання, що виникли в ту мить, здавалось збережуться назавжди. Дорогою додому Соломійка довго мовчала, ніби боялася розплескати почуття – такі прекрасні і такі бентежні. Можливо, саме того дня маленька Люня зрозуміла, що без музики їй ніколи не злетіти у височінь світлого натхнення, без музики вона не зможе дарувати щастя людям.

На екрані сільське поле, луки.

Перша ведуча: У родині Крушельницьких шанували музику, любили співати. Збиралися у найбільшій кімнаті, де стояло фортепіано. Усі діти любили грати, але найчастіше, щоденно тішилася грою Солошка. Батько організував хор, щоранку збирав своїх вісьмох дітей, щоб розпочати день українськими народними піснями. До їхньої домівки часто навідувалися музиканти. Мати ставила на стіл вечерю, а потім починався справжній концерт, у якому брали участь і господарі, і гості. Амвросій Васильович грав на скрипці, Теодора Григорівна сідала за фортепіано, а діти співали.

До залу входить дівчинка в українському вбранні, це – Соломія, вона наспівує українську пісню "Чи ти бачив, чи не бачив, як ся збіжжя сіє...".

Соломійка: Степи, лани, синє небо, червоні маки – ох, як гарно тут! Найгарніше на світі місце там, де рідний дім! Часом я чую ніби шум пшеничного лану, і пташку, що співає, як от тепер, чуєте?.. А як не милуватися холодною красою далеких зірок в темно-синьому нічному небі? Ось вони тихенько наспівують чарівну мелодію, ніжну та кристалу, так, наче мені одній довіряють свою таємницю, кличуть до себе, обіцяють відкрити щось невідоме, манливе, велике. І я повторюю ці звуки знову і знову, влітаючи в свій голос безліч відтінків. А мелодія все напливає і напливає з високого неба...

Друга ведуча: У цьому місячному сяйві й сама юна Соломія нагадувала чи то загадкову лісову красуню мавку, чи, може, русалку, котра зовсім ненадовго вийшла з річкових глибин. Великі очі дівчини спалахували смарагдовими іскрами, а довге волосся блискучими хвилями огортало її плечі, спускаючись до колін...

Соломійка: А часом, особливо, коли граю Моцарта, то так, ніби живе срібло розливається... А коли надворі йде дощ та маленькі краплинки скочуються з вишневого листа, а ще й як легенький вітерець дмухне – так і чуються мелодія і ритм. Як же їх не проспівати! Спочатку майже пошепки, потім голосніше, а тоді й на повний голос. Здається, що вже й сама стала частиною цих звуків...

Перша ведуча: Солошко, хто ж тебе навчив такому співу?

Соломійка: *(хвильку подумавши)* Дощ, мабуть... Так, саме дощ!

Перша ведуча: Що ти найбільше любиш на світі, дитино? Не спіши відповідати, поміркуй.

Соломійка: Мені не треба довго міркувати. Та якби я думала й рік, однаково скажу: музику і спів.

Перша ведуча: А чого б ти найбільше прагнула?

Соломійка: Вчитися музики і співу!

Перша ведуча: Добре, вивчишся, а далі?

Соломійка: Буду грати і співати людям.

Перша ведуча: Для чого?

Соломійка: А для чого сіють хліб?

Перша ведуча: Щоб жити. А для чого спів?

Соломійка: Щоб жити і бути людьми.

Друга ведуча: Мудрому та далекоглядному батьку вдалося розгледіти незвичну обдарованість любої доньки, і він заохочував її співи і заняття музикою, хоча мало не щодня доводилося вислуховувати безліч докорів, що це не найкраще заняття для дочки священника, треба її готувати до заміжнього життя, навчати вести господарство. Втім батько не збирався чинити перешкод своїй улюбленій Люні.

Перша ведуча: Соломія з дитинства любила гратися "в артистку". Вбиралася в бабусині сукні, робила собі зачіски, декламувала та співала, тішила грою на фортепіано гостей. В домашньому театрі у виставі "Наталка Полтавка" вона виконувала

ла головну роль. А потім був виступ у великому концерті в Тернополі на честь Шевченківських днів. Дванадцятирічна дівчинка співала соло у змішаному хорі з Білої. Успіх був надзвичайний. Після цього батько вирішив, що домашнього навчання Солоні вже замало і відправив доньку здобувати музичну освіту в Тернопіль, до професора Вшелячинського, який дуже тішився з сумлінності та працездатності своєї учениці.

Друга ведуча: Так, любов до праці всім своїм дітям привила їх мати Теодора Григорівна. Енергійна, вправна, спокійна і розсудлива господиня заправляла усім в маєтку з раннього ранку до пізнього вечора, щоби забезпечити чималу родину всім необхідним для нормального життя. Дітей своїх змалечку привчала до праці, бо була глибоко переконана, що тільки праця тримає людину на землі. Тож кожний мав свої постійні обов'язки по господарству: найстарша Осипа допомагала шити і прати, Олена годувала поросят, Соломія підсипала квочок, годувала птицю й голубів, менші поливали город і допомагали на кухні. Жодне не сиділо без діла, бо, як казала мати, "без праці людина могла важко захворіти".

Соломійка: А ще в мене є відрода – квітник під вікнами дитячої кімнати. І чого тільки я там не насію! Як тільки розтане сніг, пробиваються півники, за ними нарциси, потім барвінок, ружі, м'ята, черевички, мальви, айстри, гвоздики аж чотирьох сортів! Як я люблю те своє квіткове царство!.. Ой, щось забалакалась з вами, а вже час до квітів навідатись. *(Дівчинка, наспівуючи, йде з залу).*

Перша ведуча: У свої 16 років Соломія була справжньою красунею: висока, струнка, величезні сіро-зелені очі, довгі плекані русьві коси. Завжди зі смаком одягнена, лагідна у поведженні, вона справляла враження добре вихованої інтелігентної панночки. Їй була притаманна чіткість і логічність мислення. Можливо вироблена систематичними заняттями музикою і співом. Окрім унікального таланту й чаруючої вроди, вона мала вольовий та рішучий характер, започатковуючи своє життя власноруч. Її неймовірна працездатність, цілеспрямованість і стійкість при будь-яких обставинах просто вражає.

Друга ведуча: Про заміжжя вона не думала, прагнула далі вчитися музиці. Вийшла заміж найстарша сестра Осипа, настала черга Оленки. Коли Соломії пішов сімнадцятий рік, до садиби Крушельницьких завітав Зенон Гутківський, також з родини священика. За встановленим порядком юнак повинен був посвататись до Олени, але несподівано поминув її, посватався до Соломії. Розгублена Соломія дала згоду. Весілля мало відбутися через рік. Зенон часто навідувався до Крушельницьких, і в розмовах з ним Соломія все більше переконувалася, що вони зовсім різні люди, мають зовсім різні погляди на подружнє життя. Зенон не тільки не поділяв її захоплення музикою, а й попередив, що після заміжжя в Соломії знайдуться інші справи і не буде часу на ці дурниці з музикою. Дівчина зітхала, очі наповнювались сумом і розпачем, вона зрозуміла, що зробила величезну помилку: гар-

ний чорнявий парубок був для неї чужим і далеким. Саме приїхав додому найстарший син Крушельницьких – Антін, до якого Люня мала велику довіру. В розпачі вона розповіла братові про свої сумніви. Той порадився із батьком, і вирішили, що замість весілля Соля поїде з Антіном до Львова учитися в консерваторії.

Перша ведуча: А в попівських родинях не вщухають пересуди про поведінку дочки Крушельницького. Дивує й те, що батько не осудив, не прокляв доньку. Усі тільки й чекали якогось невдалого кроку з боку Крушельницьких, аби почати справжнє цькування. Пригадали й те, що в родині читали книжки Шекспіра, Гейне і Шилера (німецькою), вже й нездоровою здавалася любов до співів усієї сім'ї.

Друга ведуча: У Львові дівчина вперше відвідала театр і зрозуміла: ось де буває так, як людині хочеться. Там, тільки там було все, чого потребувала її юна душа. Гра і казка. Їй хотілося туди, жити там – в театрі. Треба було діяти, адже розуміла: ніхто не зможе зробити її щасливою, доки вона сама не знайде власної долі. Соломія завжди вміла настояти на своєму, захистити себе і здавалося, що для цієї унікальної дівчини не було нічого недосяжного. Наприклад, ще зовсім малою вона відвоювала у матері право гратися з сусідським хлопчиком Владком, а не з панським нудним Геніком. Тож цілком закономірним виглядає той факт, що, приїхавши до Львова, вона "виспівала долю" на іспиті у професора Львівської консерваторії Валерія Висоцького, не зважаючи на те, що зі здачею документів запізнилася.

Перша ведуча: Безперечно, Соломія Крушельницька прославилась завдяки своєму таланту, але й її працездатність відіграла в цьому не останню роль: оперна співачка мала не лише гарний голос, вона присвячувала дуже багато часу навчанню. До слова, Крушельницька була широко освіченою дівчиною, хоча жодного дня не ходила до школи. Вона знала сім європейських мов, наполегливо вивчала культуру країн, де виходила на сцену, і ці сцени підкорялися великій Соломії. Та де б не жила співачка, вона завжди була пов'язана з рідним Львовом, з Україною, з відомими українськими діячами. Значний вплив на розвиток Крушельницької мав Іван Франко, який був другом батька Соломії, протягом багатьох років її пов'язували романтичні стосунки з Василем Стефаником.

На екрані демонструються світлини Крушельницької в образі її відомих героїнь. Далі розповідь йде на фоні уривків з відомих арій артистки та українських пісень у її виконанні.

Друга ведуча: Давайте згадаємо, як почалася велика кар'єра нашої неперевершеної оперної співачки Соломії Крушельницької. Під час навчання у консерваторії відбувся її перший сольний виступ в ораторії Г. Ф. Генделя "Месія". А перший оперний дебют відбувся 15 квітня 1893 року – вона зіграла роль Леонори у виставі італійського композитора Гаetano Доніцетті "Фаворитка". З таким же великим успіхом пройшли її виступи в ролі Сантуції в "Сільській честі" П. Масканьї. Того ж року Соломія закінчила Львівську консерваторію і поїхала до Італії продо-

вжувати навчання. Через рік молода вокаліста вже співала провідні партії в оперних театрах Італії, де швидко завоювала любов публіки. Італійці називали її "наша Меа".

Перша ведуча: Слава про оперну діву швидко рознеслася по всіх куточках світу. Незрівняною Соломією захоплювались і в Європі, і в Америці. Співати з нею на одній сцені вважали за честь такі знаменитості як Ван-Дейк, Енріко Карузо, Ян Решке, Джузеппе Боргатті... Та, незважаючи на світову славу, співачка ніколи не поривала зв'язків з батьківщиною, зокрема, всі свої сольні концерти Соломія Амвросіївна неодмінно закінчувала виконанням українських пісень. І обов'язково додавала: "Я родом з галицького Поділля". А ще вона говорила: "Я мала хвилини великої насолоди, коли могла чужинцям показати красу наших народних пісень. Українські пісні я популяризувала в різних кінцях світу, і не раз мені було прикро, що я не могла залишати ноти всім тим, хто ними захоплювався і хотів їх вивчити".

Друга ведуча: Співачка звикла постійно вдосконалюватись. Вона – чи не перша співачка в тодішньому театральному світі, яка не шукала покровителів і в кар'єрі покладалася тільки на власні сили. Досягнувши блискучих результатів, Крушельницька виконує найскладніші партії в операх "Лоенгрін", "Тристан та Ізольда", "Валькірія", "Тангейзер". Вона багато гастролює. Співає у Варшаві, Відні, Парижі, Мілані. В її репертуарі було близько 60 оперних партій.

Перша ведуча: Різні партії, різні образи... Спокуслива Кармен, сумноока рабиня Аїда, чарівна Мімі з "Богеми", чуттєва Саломея, владна Валькірія, від вигуку "е-ге-гей!" якої у слухачів пробігав мороз по шкірі. Завдяки Соломії Крушельницькій була відроджена відома опера "Мадам Батерфляй" Джакомо Пуччіні. Давайте послухаємо запис арії Чіо-Чіо-сан з опери "Мадам Батерфляй" у виконанні Соломії Крушельницької. *(Звучить фрагмент арії).*

Друга ведуча: Якось Крушельницька мала виступати в Неаполі. Та саме в цей час прокинувся вулкан Везувій. Повітря в місті стало шкідливим для горла, і лікарі заборонили артистці співати. Театр зазнав збитків, і на Крушельницьку подали до суду. І тільки завдяки адвокату Чезаре Річчоні, який допомагав їй у суді, вона виграла справу. Між ними зав'язалася дружба, а через кілька років вони одружились. Шанувальників у Соломії було багато, але пізніше вона розповідала, що Чезаре був єдиним чоловіком, якого вона любила.

Перша ведуча: Після смерті чоловіка, яка сталась у 1936 році, і їхня вілла "Саломея" у Віареджо, і сама Італія стали для Крушельницької порожніми, тож влітку 1939 року вона вирішила поїхати в гості на батьківщину. Саме тут і застала її Друга Світова війна. Італію окупували фашисти, а у Львів увійшла червона армія. Згодом у місто прийшли німці, а потім знову повернулася радянська влада. Непросто складалося життя великої співачки за радянських часів. У Соломії Амвросіївни відібрали львівський будинок, який вона придбала для родини і самотніх

артистів пенсійного віку. Громадянство і роботу їй не давали, доки вона не віддала цій владі свою італійську віллу "Саломеа". Лише після цього їй дозволили викладати у Львівській консерваторії, де вона за роки своєї роботи виховала не одне покоління талановитих учнів. До слова, студенти Крушельницьку просто обожнювали.

Друга ведуча: Останній концерт славетна співачка дала на сцені Львівської філармонії у 77-річному віці і вкотре підкорила публіку своїм голосом. Це був майстер-клас славетної Соломії. Мало хто знав, що вона вже була хвора на рак горла. Через два роки, 16 листопада 1952 року, серце Великої співачки перестало битися. Поховали її у Львові, на Личаківському кладовищі, поруч з Іваном Франком. На могилі неперевершеної співачки – юний Орфей з арфою в руці – символ музики, якій вона присвятила все своє життя. В пам'ять про велику співачку у вже незалежній Україні було засновано міжнародний конкурс оперних співаків імені Соломії Крушельницької. На її честь перейменовано також Львівський театр опери і балету, а у Дзеркальній залі встановлено бронзовий пам'ятник. У Львові також створений Музично-меморіальний музей Соломії Крушельницької.

Мистецька вітальня "Богиня сцени"

До заходу доречно оформити книжкову виставку-присвяту "Соломія Крушельницька – українська примадонна", а сам захід варто супроводити слайд-презентацією та музичними фрагментами виступів співачки.

Перша ведуча: Як досягнути той безмежний світ нашої єдиної, неперевершеної Соломії Крушельницької?! Якими словами висловити радість, гордість від того, що українська земля має у своєму вінку славетних незрівняну Соломію.

Перший читець: (декламує вірш Ганни Костів-Гуски "Соломії")

Моя краянка із Землі подільської!
Через безсмертя й велич світову
До мене голос твій доноситься зі сцени,
І слухаю тебе, немов живу.

Ти вже давно зібрала із покосів
Свого засіву щедрий урожай.
Тобі до ніг схилялося півсвіту,
Як ти співала про подільський край.

Звучить українська народна пісня "Ой летіли білі гуси" із репертуару С. Крушельницької.

Друга ведуча: Лише одна жінка царювала на світовій сцені у перші десятиріччя ХХ століття, це – Соломія Крушельницька. Її сучасниками були Маттіа Батістіні, Енріко Карузо, Тітта Руффо, Джакомо Пуччіні, Федір Шаляпін, Руджеро Леонкавалло, Леопольдо Муньйоне, Ріхард Штраус та багато інших прославлених композиторів, музикантів, співаків. Шанувальники таланту Соломії Крушельницької називали її "жінкою Шаляпіним", "неперевершеною Соломією", "незабутньою Аїдою", "єдиною Джокондою", "найчарівнішою Чіо- Чіо-сан", "неповторною Галькою", "ідеальною Брунгільдою". Якою вона була, ця чарівниця співу, яка змогла

полонити слухачів своїм чистим, "як роса на польових квітках", голосом, небаченим артистичним хистом?

Перша ведуча: Народилася Соломія Крушельницька 23 вересня 1872 року в селі Білявинці Бучацького повіту на Тернопільщині в сім'ї священника. Ось що згадує сестра Соломії Олена Крушельницька-Охримович: "Батько присвячував нам багато часу: розказував цікаві казки, співав різних пісень і нас заохочував до співу. Ми батька дуже любили, шанували, слухали. Мати була строгішою, вирізняла деяких дітей...".

Згодом сім'я переїхала в село Біла, що під Тернополем. Там і пройшло дитинство майбутньої співачки. Тернопільський поет Левко Крупа так поетично змалював рідний край Соломії.

Другий читець: Білявинці – Біла – хатини біляві...

В ранкових туманах купаються верби,
Свічадо ставка – в очеретній оправі,
Світанки, вогнисто мальовані в небі...
В гаях солов'ї – композитори вічні –
Експромти складають: сміються – не плачуть!
Танцюють "Аркан" знов при місячній свічці
Дуби на узгір'ї – то легені наче...

Друга ведуча: Маленька Соломія зростала в колісці народної пісні. Батько організовував хори, невеликі фольклорні вистави. У Різдвяно-новорічну пору село дзвеніло сріблом колядок і щедрівок. Народний спів назавжди полонив серце майбутньої співачки.

Перша ведуча: Знову вдамося до спогадів старшої сестри Олени Охримович: "Вчитися музики Соломія почала з 6-7 років. Грати на фортепіано вчилася одночасно зі мною. Але вона мала більші здібності і робила значні поступи. Часто ми грали з нею в чотири руки". Вже в 10 років Соломія виступає у хорі "Руської бесіди". А по-справжньому її перший вокальний дебют відбувся під час концерту у Тернополі на честь Тараса Шевченка. У юної співачки був дублер, який у разі чого зміг би замінити Соломію, але такої необхідності не виникло: соло зачарувало присутніх слухачів.

Друга ведуча: Інтерес дівчини до співу, до музики підтримував відомий галицький композитор отець Остап Нижанківський. Він часто бував у домі Крушельницьких, і завжди з нотними новинками. Так в єство майбутньої співачки входила музика. Вже тоді голос її був сильним, гарним і дуже відрізнявся від інших. Як заспіває, бувало, коло дому "Чомусь мене моя мамо, рано не збудила", то було чути аж на другому кінці села. "Ого, Люня співає!", – говорили люди і заслуховувалися.

Перша ведуча: Всупереч усталеній думці, що дочка священика не може бути артисткою сцени, батько відряджає Соломію на навчання до Львівської консерваторії. Це було досить незвичне явище для села. У патріархальних священицьких родинх подібний вчинок вважався майже аморальним. Родину Крушельницьких почали обмовляти ще й тому, що були розірвані заручини між семінаристом Гутковським і Соломією. Їй не подобалися погляди нареченого на сім'ю, висловлювання про музику: "А я вам бах – і скажу, що волію шопу ніж Шопена"; "...Жінка не повинна займатися музикою, а тим більше виступати в концертах у театрі. Це не підходить до неї...". Перемогла єдина пристрасть Соломії – спів. А перші результати самопожертви заради мистецтва – закінчення консерваторії з медаллю і відзнакою в дипломі: "...Має всі дані, щоб стати окрасою навіть першорядної сцени..."

Друга ведуча: Та Соломія не заспокоюється рівнем здобутої освіти. При сприяттні родини, Амвросій Крушельницький дістає позику в банку і їде з дочкою в Мілан, де вона удосконалює голос та сценічну майстерність. Час від часу співачка приїздить у Львів і виконує провідні арії в оперних спектаклях. Проте грошей, щоб оплачувати навчання, не вистачало. Галицький сейм не дав згоди матеріально підтримати першу зірку оперної сцени. Ось що писала Соломія Крушельницька у листі до знайомого з цього приводу: "... може й ліпше, обійдеться без панської ласки, потім вспоминали би сто літ. А однакo тими пару сотками я би була не обібралася". Іноземці ж виявилися більш прихильними до української культури. Зокрема, англійська "міс Александер", безтями закохана в Соломіїн голос, забезпечила коштами її навчання у відомих італійських музикантів.

Перша ведуча: Цей та інші факти із біографії Соломії Крушельницької повідомляють нам епістолярні джерела. Глибокий, щирий по змісту, пізнавально-значимий матеріал міститься, зокрема, у листах до Михайла Павлика. Письменник-демократ активно допомагав майбутній співачці обрати вірний шлях у житті, давав найрізноманітніші поради.

Звучить фортепіанна музика, на фоні якої читаються листи.

Перший читець: (від імені Михайла Павлика) "Оце, сумуючи межі старим і новим роком, я згадав Вас і задумав Вам післати життєпис Софії Ковалевської – одної з найвидатніших жєнщин світа, котра дійшла найвищої слави в науці, а проте була найнещасливіша з нещасних ... По – моему, цю життєпис варто знати всякій жінці, що може знеститися над загал жіночий..."

Другий читець: (від імені Соломії) "... Сумно то дуже узнати в особі і признатись до того, що таке плохеньке образование під кожним виглядом мені дісталося, та дарма! Може ще ліпше бути переконаною о тїм сумнім факті, ніж мислити о собі навпаки! Життєпис Ковалевської дуже цікава для мене, та ще хочу Вас просити, если ласка, потрудіться та дайте мені її книжку до прочитання, щоби ще ліпше

могла пізнати ту жінку з таким окрутним талантом, а нещасливу через свою славу натуру...".

Друга ведуча: Поступово навчання підходило до завершення, і Соломії треба було думати про своє майбутнє. Вона укладає контракт з театром Кремони. Ось і перший спектакль – "Манон Леско" Пуччіні. Випробування велике. Сам композитор відвідує репетиції і дуже хоче, щоб його твір мав успіх, бо оперу на цю ж тему вже написав Массне. Прем'єра проходить успішно і приносить популярність не тільки невідомій галичанці, а й не дуже відомому на той час Пуччіні. З того часу у Соломії Крушельницької складаються дружні відносини з маестро та його сім'єю.

Перша ведуча: Так настирною працею та безмежною любов'ю до музики добилася Соломія Крушельницька визнання на італійській сцені. Послухаймо далі спогади Олени Охримович про початок театральної кар'єри її славетної сестри – співачки.

Перший читець: "Дорога в тодішньому театральному світі була дуже терниста і часто йшла понад урвищем. Дуже легко було, тим більше жінці, спіткнутися і впасти. Правда, на цьому шляху були і чудові люди, які подавали дружню допомогу, та вони часто самі були безсилі за таких умов. Довкола буяла конкуренція, і потрібен був, крім великого таланту, ще й неабиякий розум, щоб втриматися на вершині у тому світі слави".

Друга ведуча: Молодою артисткою рухало одне бажання – досконало володіти голосом. "Хай там громи б'ють... треба студіювати оперу, так щоби і самим звуком голосу виражалось вже значення слова", – пише Крушельницька. І в її натурі утверджуються віра і впевненість у своїх силах.

Перша ведуча: Опанувавши принципи італійського бельканто, Соломія Крушельницька у 1895 році їде до Відня вивчати творчість Вагнера і співати його опери. На той час вона сама розуміла, що це ризикований крок: "...таким ходом не один співак карк скрутив", – згадувала вона. Проте музика Вагнера нестримно вабить її своїм драматизмом і глибоко западає в душу. Протягом кількох місяців співачка студіює музику великого німця у відомого віденського професора Генсбахера. Згодом на сцені краківського театру вона вперше виконає партію Ельзи з опери Ріхарда Вагнера "Лоенгрін".

Звучить мелодія Вагнера.

Друга ведуча: У 1895-1899 роках Крушельницька гастролювала у Львові, Кракові, в багатьох містах Італії, на півдні Франції, у складі італійської оперної групи побувала в Одесі. І скрізь виступала з великим успіхом. Повсюдно прокотилася слава про нового Солов'я Європи. В репертуарі С. Крушельницької – партії Манон ("Манон Леско" Дж. Пуччіні), Амелії ("Бал-маскарад" Дж. Верді), Джоконди ("Джоконда" А. Понк'еллі), Рахілі ("Дочка кардинала" Ф. Галеві), Дездемони

("Отелло" Дж. Верді), Кармен ("Кармен" Ж. Бізе) та інші. Найкращими свідченнями успіхів співачки були рецензії в газетах того часу.

Другий читець: (*зачитує*) "У неї струнка і висока постать, м'які і приємні риси обличчя, невимушена сценічна гра, природний хист передавати живі глибокі почуття..., бездоганно поставлений блискучий голос..., напрочуд вірна емісія звука, настільки чіткого і впевненого, що його можна переплутати з голосами інструментів, рідкісна чистота вокалізації, гранична відточеність співу – все це знаходить відгук у вдячних серцях слухачів, і вони не шкодують артистці бурхливих щирих оплесків...".

Перший читець: (*декламує вірш Н. Очеретовської*)

Аплодував їй гаряче Париж	Вона – і Галька, дівчина проста,
І вишукана публіка Мілана, –	І жертва зла несправедних законів,
Весь світ зачарувала Батерфляй	Вона – Кармен, як іскра запальна,
І добра, щира Пушкінська Тетяна.	І ніжна та прекрасна Дездемона.

Під небом італійським голубим,
В містах Іспанії, у Франції, в Оттаві
Піснями прославляла рідний край –
Їх відгомін котився по Дністрі й Боржаві.

Перша ведуча: З 1898 по 1902 рік співачка була примадонною Варшавської опери. У Варшаві Соломія Крушельницька дуже швидко здобула славу і пошану. Поляки вважали її неперевершеною в усіх виставах, але особисто високо цінували за блискуче виконання заголовних партій в польських національних операх – "Гальці", "Графині" Станіслава Монюшка та ін. А взагалі географія гастролей С. Крушельницької простягнулась аж до Південної Америки.

Друга ведуча: Найбільш близькими по духу були для співачки вагнерівські героїні – у цих образах чітко вимальовувалась героїчна лінія (наприклад, Брунгільда з опери "Валькірія"), "Всі вони майстерно окреслені, проте постійно коливаються між реальним життям і невловимістю вигадки", – читаємо ми в спогадах Дарії Банфі-Малагуцці, яка мала бесіду з С.Крушельницькою. Партії в операх Вагнера співачка найчастіше виконувала у театрах Італії. Сюди вона повернулась після роботи у варшавській Великій опері.

Перша ведуча: Живучи в Італії, Соломія з великими аншлагами гастролювала в Португалії, Єгипті, Алжирі, Іспанії, Аргентині. Найкращі спогади вона мала про виступи у Буенос-Айресі 1906 року. Трупку тоді очолювали блискучі, талановиті диригенти Артуро Тосканіні та Леопольдо Муньоне. Ще ніколи в театрі "Опера" глядачі не виявляли такого шаленого ентузіазму, раз-по-раз викликаючи співачку на "біс". Не схильний до повторень на "біс" Артуро Тосканіні дозволяв це тільки своїй улюблениці. Соломія Крушельницька стала найшанованішою артист-

кою Буенос-Айреса в наступні театральні сезони. Її любили, нею захоплювались, присвячували музику, поезію.

Другий читець: *(читає вірш В. Мартинова)*

Лунає пісня у замрії,	І нам співає, нас вітає,
Нагадує про давній час.	Немов сучасниця. Немов
Це чути голос Соломії,	Нас піснею вона єднає,
Це Крушельницька йде до нас!	Даруючи свою любов...

Друга ведуча: Було б несправедливо змальовувати портрет великої Соломії хрестоматійно, робити її неземною. Так, доля була щедрою, наділивши співачку талантом і красою. Висока внутрішня культура, благородство і аристократизм її натури приваблювали до неї шанувальників-чоловіків. Серед них – меценат Іван Білінський, аптекар єгипетського короля; співак, а згодом відомий священик Володимир Садовський; адвокат і політик Теофіл Окуневський. Багаті мільйонери обіцяли, навіть, будувати театри тільки для неї, неперевершеної Соломії. Романтичний спогад є також про стосунки Соломії з Федором Шаляпіним.

Перший читець: *(від імені Шаляпіна)* "Їдьте зі мною в Париж, а звідтіля далі. Куди буде треба. Досі я їздив завжди сам. Ви любите музику та оперу не менше, ніж я. Я не зустрів досі жінки, яка так тонко розуміла б мою професію... Невже ж ви не можете повірити в те, що вами захоплюються не тільки як оперною артисткою, але й як жінкою?"

Перша ведуча: Та Соломія у 1910 році виходить заміж за адвоката Чезаре Річчоні, вродливого італійця, знавця музики, єдиного, як вона стверджувала, чоловіка, якого вона покохала. Щасливе подружжя поселилося у Віареджо, на узбережжі Тірренського моря. Вечорами на віллі "Саломея" у колі друзів відбувалися імпровізовані концерти господині дому. Як правило, вона ніколи не відмовляла бажанням гостей послухати твори Баха, Бетховена, Шумана, Шуберта, Дебюссі та інших. Співала неповторно, мовою оригіналів. У матеріалах спогадів зазначається, що в цих концертах обов'язково звучали і пісні її Батьківщини.

Другий читець: *(декламує поезію-присвяту "Крушельницькій" Богдана Лепкого)*

Напровесні, у сонячну днину,	...Не відняла у Тебе чужина
З ластівками, що линуть з вираю,	Ні любові, ні серця у грудях,
Прилинулась, чудова пташина,	Ти для Русі – все рідна дитина,
З чужинок до рідного краю...	І за те нехай честь Тобі буде!..

Друга ведуча: У 1915-1920 рр. співачка з тріумфом проводить свої театральні сезони у театрі "Ла Скала", а також в Монте-Карло, Лісабоні, Неаполі. Пізніше Крушельницька виступає як камерна співачка в Буенос-Айресі, Ріо-де-Жанейро, Мілані, Парижі, Римі, Венеції, у ряді міст США і Канади.

Перший читець: *(читає поезію "Наша Соломія" Марії Балицької)*

Театр "Ла Скала" в тиші потонув –
Лилось зі сцени в зал "Аве, Марія!":
Душевно так... Аж Сам Господь почув.
В Італії співала Соломія!

Народну пісню несла у світи –
Їй щедро Всесвіт благодаті сіяв...
Шляхетно Відень устеляв квітки,
Як в Австрії співала Соломія.

Перша ведуча: Та де б не була велика артистка, вона завжди з радістю поверталася у рідні краї. Тут вона виступала з такими відомими вокалістами як О. Мишуга, М.Левицький, М. Менцинський, Й. Шиманський. Всі, хто слухав спів Крушельницької, завдячували долі за такий подарунок. Виступи славетної артистки завжди прагнув почути і Василь Стефаник. Останній раз вони зустрілися у Львові, коли відзначалося 60-річчя письменника. Соломія Крушельницька співала для нього стару покутську пісню та ще найулюбленішу – "У сусіда". До слова, Василь Стефаник залишився сердечним другом великої співачки на все життя.

Друга ведуча: А ще Соломію Крушельницьку єднали міцні узи дружби з Іваном Франком, Денисом Січинським, Ольгою Кобилянською, Миколою Лисенком, з яким вона часто листувалася, але так, на жаль, ніколи і не зустрілася.

Перша ведуча: У серпні 1939 року Соломія Крушельницька приїхала на Батьківщину й оселилася у Львові. Ті, хто знав її багато-багато років, залишився на чужині. На батьківщині ж її чекали утиски та безгрошів'я. Здавалося б, це велика трагедія – втратити забезпечене і безжурне життя. Та коли вона згадувала про це, то тільки вибачливо посміхалася сумною посмішкою і говорила, що "...існує лише одне життя та єдиний нинішній день, і досить усміхатися їм, щоб завтрашній ранок став кращим, ніж усі попередні". Свої ранки зустрічала велика співачка до 80-ти років, а в листопаді 1952 року пішла у засвіти.

Другий читець: (*читає поезію "Соломія Крушельницька" Михайла Казамирчука*)

Ти мала серце полум'яне,	Пісні довічно будуть жити,
У нім натхнення несказанне...	В яких барвисті колорити
Ти мала голос солов'їний,	Душі народної, живої,
Славетна дочко України!	Душі безсмертної, святої!

Пісні любила ти святково,
І рідний край, і рідне слово,
І гордий, мужній дух народу,
Його натхненну й вічну вроду,
Що у віках не постаріє.
Будь вічно славна, Соломіє!

Бліц-вікторина "10 фактів із життя Соломії Крушельницької"

1. Як ласкаво називали Соломію її домашні? (*Солошка, Люня, Солюня, Соля*);
2. Скільки дітей було в сім'ї Крушельницьких? (*Восьмеро: Антін, Осипа, Олена, Соломія, Емілія, Марія, Володимир, Ганна*);

3. Яка пора року була надворі, коли народилась Соломія? (*Осінь*);
4. Що Солошка любила найбільше в світі? (*Співати*);
5. Що справило велике враження на маленьку Люню, коли вона з батьком гуляла селом? (*Як гарно грав молодий хлопець на фортепіано для своїх односельців просто посеред села*);
6. Мати Теодора привчала своїх дітей до праці. Що вона їм при цьому говорила? (*"Без праці людина може важко захворіти. Тільки праця тримає людину на землі"*);
7. Які обов'язки по господарству мала Соломія? (*Годувати домашню птицю, приглядати за квочками, доглядати квіти у квітнику*);
8. Як називалась вистава в домашньому театрі Крушельницьких, де Соломія завжди грала головну роль? (*"Наталка Полтавка"*);
9. Якими піснями Соломія закінчувала свої виступи по всьому світу? (*українськими*);
10. Скільки сольних партій виконувала наша славетна українка? Які найвідоміші опери ви знаєте? (*60 партій; найвідоміші опери: "Аїда", "Мадам Батерфляй", "Фауст", "Африканка", "Кармен", "Пікова дама", "Трубадур", "Електра", "Саломея", "Лорелея", "Мефістофель", "Джоконда", "Валькірія", "Валлі", "Лоенгрін", "Галька", "Бал-маскарад", "Дочка кардинала"*).

Музична хвиля "Музика – то сила чарівна"

Ведуча: Друзі! Цьогоріч відзначаємо 150-річний ювілей неперевершеної і неповторної співачки Соломії Крушельницької. "Вагнерівська примадонна ХХ століття", "найпривабливіша Батерфляй", "незабутня Аїда", "найчарівніша Чіо-Чіо-Сан", "єдина в світі Джоконда", "ідеальна Брунгільда", "найпрекрасніша Саломея", "вражаюча Валькірія", "виняткова Лорелея"... Все це – Соломія Крушельницька! Та й саме її ім'я співзвучне з найспівучішою пташкою – солов'єм. Її образ став уособленням справжньої жіночої вроди, великого таланту і рідкісної природи голосу. Голосу, що вражав, полонив, бентежив..., який, почувши хоч один раз, вже неможливо було забути. Ще за життя вона була визнана найвидатнішою співачкою світу. Її неперевершене сопрано, діапазоном майже в три октави – рідкісне явище у світовому оперному та камерному мистецтві, тріумфально полонило Італію, країни Європи, Південної Америки.

Мистецькі успіхи відкрили перед співачкою двері всього світу, але вона завжди думками линула на рідну Україну. Свідченням тому було те, що кожен свій виступ або вихід на "біс" вона закінчувала українськими піснями. Відомо, що велика сім'я Крушельницьких була дуже музичною, співочою. Батьки всебічно розвивали таланти дітей. Вони грали на багатьох музичних інструментах, багато читали, вивчали історію, мови, літературу, математику. Вчили напам'ять українські ві-

рші та пісні, ставили домашні спектаклі, виступали в сільському хорі. Тож ще змалку Соломія знала багато народних пісень, які згодом виконувала у своїх концертах на багатьох світових оперних сценах.

Я впевнена, що ви, діти, також знаєте чимало наших українських пісень, пісень своєї Батьківщини, тож пропоную зараз по черзі заспівати свою улюблену. А може, хтось зможе розповісти, звідкіля він знає саме цю пісню, від кого вперше почув її, що для нього означають слова цієї пісні. Тож розпочнемо музичну хвилю! *(Діти по черзі виконують обрану пісню, розповідають свою історію про неї).*

Бібліографія

Книги про С. Крушельницьку

Врублевська, В. Соломія Крушельницька : роман-біографія // В. Врублевська. – Київ : Дніпро, 1986. – 358 с.

Топська, Н. Неперевершена. Соломія Крушельницька / Н. Топська. – Київ : ТОВ КТБ Альфа, 2020. – 64 с.

Статті про С. Крушельницьку

Гандзій, О. Чую в собі страх, багато вогню й енергії: Соломія Крушельницька 45 років жила і виступала за кордоном / О. Гандзій // Країна. – 2017. – №36. – С. 47-50.

Гринишин, М. Народжена співати / М. Гринишин // Музика. – 2016. – №1. – С. 40-42.

Гумницька, Н. Гордість нації – славетна Соломія Крушельницька / Н. Гумницька // Слово Просвіти. – 2017. – №40. – 5-11 жовтня. – С. 14.

Жадан, Л. Неперевершена Соломія // Все для вчителя. – 2008. – С.52-53.

Зубеляк, М. Соломія Крушельницька в Аргентині / М. Зубеляк // Музика. – 2015. – №1-2. – С. 49-51.

Комаревич, І. Методичні рекомендації Соломії Крушельницької в контексті вокальної педагогіки її сучасників / І. Комаревич // Українська музика. – 2017. – №1. – С. 55 – 62.

Крушельницька Соломія Амвросіївна (1872-1952) – оперна співачка // Шаров, І. 100 видатних імен України / І. Шаров. – Київ : ВД Альтернативи, 1999. – С. 213-217.

Миркотан, В. Світова кар'єра української співачки : [Про Соломію Крушельницьку] // Історичний календар'97. – Київ, 1996. – С. 287.

На вершині світової слави. Соломія Крушельницька // Українки в історії. – Київ : Либідь, 2004. – С. 248-250.

Найпрекрасніша і найчарівніша // Мистецтво в школі. – 2010. – №7. – С. 34.

Перейма, Л. Адажіо за лаштунками долі : [Літературно-музична композиція про С. Крушельницьку] / Л. Перейма // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2005. – № 9-10. – С. 145-162.

Соломія Крушельницька // Скицька, У. Наші на карті світу. Історії про людей, якими захоплюється світ / У. Скицька. – Львів : ВД Старого Лева, 2019. – С. 40-43.

Соломія Крушельницька // Українська культура. – 2012. – №8. – С. 58-61.

Тарасюк, І. Видатна серед видатних : [Сценарій літературно-музичного вечора про С. Крушельницьку] / І. Тарасюк // Мистецтво в школі. – 2013. – № 8. – С. 32-34.

Тріумфами таланту // Шкільна бібліотека. – 2012. – №15-16. – С. 12-14.

Черкаська, Г. Українці на сценах Італії / Г. Черкаська // Запорізька Січ. – 1998. – 3 квітня. – С. 7.

Шпак, В. Дві любові української Баттерфляй : [Про оперну співачку Соломію Крушельницьку] / В. Шпак // Урядовий кур'єр. – 2017. – № 173. – 16 вересня.

Електронні ресурси про С. Крушельницьку

Музична композиція «Соломії Крушельницькій присвячується». – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/muzichna-kompoziciya-na-temu-solomiya-krushelnicka-183464.html>

Соломія Амвросіївна Крушельницька : до 145-річчя від дня народження української оперної співачки. – Режим доступу: <http://younglibzp.com.ua/solomiya-amvrosi%D1%97vna-krushelnicka-do-145-richchya-vid-dnya-narodzhennya-ukra%D1%97nsko%D1%97-operno%D1%97-spivachki/>

Соломія Крушельницька. Талан і самотність. Гра долі. Solo-Mea. – Львів, 2008. – Режим доступу: <https://hradoli.com/solo-mea-chastina-1/>

Талант дивної краси : Позакласний захід про С. Крушельницьку. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/learn/formuvannya-pidpriemnicko-kompetentnosti-v-zakladi-osviti-30>

Фаріон, І. Велич особистості 4.01.16 Соломія Крушельницька / І. Фаріон. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=VHjxJOELf34>

**ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСНА
ЮНИЙ / ЧИТАЧ
БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ**

**Комунальний заклад
"Запорізька обласна бібліотека для дітей "Юний читач"
Запорізької обласної ради**

69006

м. Запоріжжя

вул. В. Лобановського, 14

Телефони: (061) 236-85-62

236-85-63

236-86-27

236-86-49

Факс: (061) 236-85-62

Ел. пошта: zobd@ukr.net

Сайт: zobd.zp.ua